

Handläggare
Niklas Karlsson
08-508 260 86

Till
Exploateringsnämnden
2023-06-08

Motion om att stadens skolgårdar ska uppfylla Boverkets krav om kvadratmeteryta per elev. Motion av Linnea Vinge (SD). Svar på remiss

Förslag till beslut

1. Exploateringsnämnden godkänner kontorets tjänsteutlåtande som svar på remissen.
2. Nämnden förklarar beslutet omedelbart justerat.

Thomas Andersson
Förvaltningschef

Carolina Zandén
Enhetschef

Sammanfattning

I motion om att stadens skolgårdar ska uppfylla Boverkets krav om kvadratmeteryta per elev anføres bland annat att lek och rörelse och tillräckliga skolgårdsytor är avgörande för barns utveckling samt att daglig fysisk aktivitet är bra för barnens hälsa. Motionen föreslår att Boverkets minimikrav för skolgårdsyta per elev, som anges vara 30 kvm, ska uppfyllas vid nybyggnation och att utreda vilka befintliga skolor som kan uppnå Boverkets minimikrav för skolgårdsyta per elev.

Boverket ställer inte några krav på ytor eller skolgårdars storlek. Inför antagande av styrdokument "Boverkets allmänna råd (2015:1) om friyta för lek och utevistelse vid fritidshem, förskolor, skolor eller liknande verksamheter" skrev Boverket att

Exploateringskontoret
Förvaltningsledning

Fleminggatan 4
Box 8189
104 20 Stockholm
Telefon 08-508 260 86
Växel 08-508 276 00
niklas.karlsson@stockholm.se
exploateringskontoret.expl@stockholm.se
Org nr 212000-0142
start.stockholm

man inte rekommenderar några ytkrav, då detta skulle minska möjligheterna för kommunerna att använda sig av flexibla lösningar som är anpassade efter de lokala förutsättningarna. Kommunstyrelsen yttrade sig om de allmänna råden i januari 2015 och sa då att det är viktigt att lokala förutsättningar är styrande och framförde samtidigt att det är direkt olämpligt att reglera frågorna genom allmänna råd som riskerar att utvidga befintliga lagkrav.

Kontoret anser att tillgång till goda miljöer för utevistelse med plats för lek, lärande och fysisk aktivitet är av central betydelse för barn och elevers hälsa, utveckling och lärande. Att styra utifrån yta per barn är dock ett trubbigt verktyg för att påverka utemiljöernas funktion och kvalitéer. Arbetet med planering av barns utemiljöer i en tätbebyggd stadsmiljö behöver utgå mer från utemiljöns funktion, kvaliteter, lokala förhållanden och möjligheter till samverkan, snarare än att jämföra yta per barn.

Remissen

Exploateringsnämnden har fått remissen ”*Motion om att stadens skolgårdar ska uppfylla Boverkets krav om kvadratmeteryta per elev*” (KS Dnr 2023/122) av Linnea Vinge (SD), för yttrande till kommunstyrelsen senast den 16 juni 2023.

I motionen anförs bland annat att lek och rörelse är en viktig del av barns utveckling och att tillräckliga skolgårdsytor är avgörande för ge barnen möjlighet att utforska, röra på sig och interagera med sina kamrater på ett sätt som är viktigt för deras kognitiva, emotionella och sociala utveckling. Vidare sägs att daglig fysisk aktivitet är bra för både den fysiska och den mentala hälsan, och att en stor skolgård kan bidra till att öka säkerheten på skolan då det ger barnen mer utrymme att röra sig på, vilket kan minska risken för olyckor och konflikter.

Enligt motionen visar en kartläggning att Stockholm är den kommun i Sverige som har ”sämst kvadratmeter skolgård per elev”, 15 kvm, att jämföra med Boverkets krav som - enligt motionen - är att skolgårdar ska vara minst 30 kvm per elev.

Motionen föreslår att

1. Boverkets minimikrav för skolgårdsyta per elev ska uppfyllas vid nybyggnation.
2. Utredda vilka befintliga skolor som kan uppnå Boverkets minimikrav för skolgårdsyta per elev.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts av staben.

Bakgrund

Boverket har två verktyg för regelskrivning: Föreskrifter och allmänna råd. Föreskrifter preciserar lagar från riksdagen och förordningar från regeringen, och är bindande regler som ska följas. Boverket får skriva föreskrifter för de områden där det i förordning från regeringen anges att Boverket får ge föreskrifter.

Därutöver får Boverket ge ut allmänna råd inom sitt verksamhetsområde utan särskilt bemyndigande. Ett allmänt råd är inte bindande, utan är en rekommendation om hur man kan eller bör göra för att uppfylla krav i en lag, förordning eller myndighetsföreskrift.

PBL anger i 8 kap § 9 att om en tomt bebyggs med skola eller förskola "...ska det på tomten eller i närheten av den finnas tillräckligt stor friyta som är lämplig för lek och utevistelse."

Boverket har inte utfärdat någon förordning som ytterligare reglerar detta, men verket har den 24 februari 2015 beslutat om "Boverkets allmänna råd (2015:1) om friyta för lek och utevistelse vid fritidshem, förskolor, skolor eller liknande verksamheter". Dokumentet ger råd om placering och anordnande av friytor för lek och utevistelse vid fritidshem, förskolor, skolor eller liknande verksamhet, för att skapa förutsättningar för att bedriva ändamålsenlig verksamhet. (se bilaga 2)

Inför Boverkets beslut om det allmänna rådet behandlade kommunstyrelsen ett remissvar i ärendet, KS 2015-01-28 § 14.

Kommunstyrelsen avstyrkte då ett förslag om statligt reglerade ytkrav för skolor och förskolors utemiljöer. I stadens yttrande till Boverket framfördes bland annat att: "Utemiljön i förskolor och skolor är av stor betydelse för barn och elevers hälsa, utveckling och lärande och är en fråga som staden prioriterar i flera olika sammanhang. Staden anser dock att det är viktigt att lokala förutsättningar även fortsättningsvis är styrande och vill framföra att det är direkt olämpligt att reglera frågorna genom allmänna råd som riskerar att utvidga befintliga lagkrav."

Förslaget reviderades efter remisshanteringen, och i de allmänna råd som Boverket senare beslutade om finns inga krav, rekommendationer eller förslag på hur stora ytor (kvm per barn) som anses lämpliga. I samband med antagandet skrev verket att: ”Boverket har med beaktande av de allmänna rådens karaktär, beslutat att inte rekommendera något ytkrav. Detta eftersom de allmänna råden ska ange en möjlig väg för att uppfylla lagens krav och ett specifikt ytkrav inte ger utrymme för alternativa tillvägagångssätt. Vidare bedömer Boverket att ett ytkrav i de allmänna råden minskar möjligheterna för kommunerna att använda sig av flexibla lösningar som är anpassade efter de lokala förutsättningarna.”

Exploateringskontorets synpunkter

Tillgång till goda miljöer för utevistelse med plats för lek, lärande och fysisk aktivitet är av central betydelse för barns och elevers hälsa, utveckling och lärande och kontoret delar i dessa avseenden motionens utgångspunkter.

Närliggande frågor har också uppmärksammats i budgetuppdrag och tidigare motioner de senaste åren. I tidigare remissvar (ExplN 2020-12-17 § 12) redovisas utförligare hur staden i samverkan mellan förvaltningar och bolag i planeringsprocesser arbetar med frågor om funktion och kvalitet i barns utemiljöer, t.ex. genom funktionsprogram, barnkonsekvensanalyser och i förekommande fall samverkan mellan olika verksamheter. Tidigare arbete med lekvärdesfaktorer, som utarbetats inom projekt Årstafältet, utvecklas vidare och i årets budget finns i anslutning till arbetet med grönare skolgårdar ett uppdrag till berörda nämnder att ta fram lekvärdesriktlinjer för skolgårdar och förskolegårdar.

Planering utifrån lokala förhållanden innebär inte bara generella hänsyn relaterat till storstad eller landsbygd. I staden kan tillgång till, eller brist på, andra friytor som parker, natur eller idrottsplatser i närområdet ha stor betydelse för barnens samlade utemiljö. Att styra planeringen med enkla nyckeltal är enligt kontorets uppfattning ett alltför trubbigt verktyg. Arbetet med planering av barns utemiljöer i en tätbebyggd stadsmiljö behöver utgå mer från utemiljöns funktion och kvaliteter, snarare än att jämföra yta per barn.

Som framgår ovan finns inte heller några sådana siffrerätta ytkrav från Boverket. Möjligen är uppgiften om antal kvm per barn hämtad från en konsultrapport som Boverket publicerat där

olika siffror förekommer som förslag, men det är inte några krav eller en rekommendation som Boverket ställt sig bakom. Tvärtom framhåller Boverket, som framgått ovan, att sådana krav skulle minska kommunernas möjligheter att finna lösningar anpassade till lokala förutsättningar. Även den nämnda konsultrapporten konstaterar att det är kommunen som ska bedöma vad som ska anses som tillräcklig friyta, och hur behoven ska tillgodoses i planering och prövning.

Den uppföljning av skolgårdsytor i olika kommuner som Boverket gjort och som motionen refererar till visar tydligt hur förhållandena varierar, från 15 kvm i Stockholm till 150 kvm per barn i Norrlands inland. Det understryker också, enligt kontorets mening, det orimliga i att ha ett statligt reglerat krav på yta oavsett lokala förhållanden. Enligt samma källa har Stockholms stad i genomsnitt 15 kvm skolgård per barn. Kontoret noterar att det är en relativt stor spridning inom staden, där kommunala skolor har 17,0 kvm per barn och skolor med enskild huvudman 10,4 kvm per barn.

Slut

Bilagor

1. Motion om att stadens skolgårdar ska uppfylla Boverkets krav om kvadratmeteryta per elev. KS Dnr 2023/122
2. Boverkets allmänna råd (2015:1) om friyta för lek och utevistelse vid fritidshem, förskolor, skolor eller liknande verksamhet.